

Секція 3. Корекційна педагогіка

Кошель В.М., кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри дошкільної та початкової освіти
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка,
м. Чернігів, Україна.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Зміни які відбуваються в сучасному українському суспільстві зумовлюють нове сприйняття, розуміння та переоцінку багатьох сталих положень, зокрема перебудову та розвиток системи освіти України на гуманістичних засадах. Не оминули ці зміни і систему дошкільної освіти. Адже саме у дошкільні роки закладаються майбутньої навчальної діяльності дитини, яка активно оволодіває культурними навичками та вміннями, відбувається активний розвиток її пізнавальних можливостей. Однак, як свідчить практика, сьогодні інклюзивна освіта має переважно стихійний характер, тому постає потреба фундаментальних досліджень, врахування результатів яких сприяло мінімізації або усуненню негативних наслідків для всіх учасників освітнього процесу в закладах дошкільної освіти (далі ЗДО).

Аналіз наукових джерел та практичний досвід (І. Белякова, Л. Будяк, Л. Вавіна, Л. Гречко, А. Колупаєва, І. Кузава, Н. Стадненко, О. Хохліна, М. Шматко та ін.) свідчать про те, що на сучасному етапі становлення і реформування інклюзивної освіти варто спиратись на наявний вже досвід інтеграції у спеціальних освітньо-виховних закладах. Оскільки саме в цих закладах працюють профільні спеціалісти які створюють спеціальні умови та розробляють ефективні методики з опорою на індивідуальні особливості кожної дитини. Саме заклади ЗДО мають найбільші потенційні можливості (з точки зору ефективності колекційного впливу) для проведення цілеспрямованої роботи щодо інклюзивної освіти дітей дошкільного віку.

Концептуальні підходи щодо реформування спеціальної освіти регламентують нові редакції законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про вищу освіту», Концепції розвитку інклюзивного навчання та інших, в яких зокрема зазначається, що діти з особливими потребами мають право на навчання та здобуття освіти [1].

Визначення особливих освітніх потреб дитини здійснюється фахівцями інклюзивно-ресурсних центрів (далі – ІРЦ) за результатами проведеної комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дитини (далі – комплексна оцінка) (пункти 11-37 Положення про інклюзивно-ресурсний центр, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.07.2018 р. № 545 (із змінами), (далі – Положення про ІРЦ)). ІРЦ є установою, що утворюється з метою забезпечення права дітей з особливими освітніми потребами віком від 2 до 18 років. До ІРЦ можуть звернутися батьки (інші законні представники) дитини, які відчувають занепокоєння щодо розвитку дитини, незалежно від наявності в дитини інвалідності чи встановленого діагнозу [3, с. 2].

Комплексна оцінка може проводитися за ініціативою батьків дитини або рекомендацією педагогічних працівників закладу освіти на підставі заяви батьків. Така оцінка не може проводитись примусово.

Висновок про комплексну оцінку має рекомендаційний характер і не є підставою для скерування органом управління освітою дитини з особливими освітніми потребами до певного закладу освіти, зокрема до спеціальної школи чи навчально-реабілітаційного центру. Відповідно до статті 55 Закону України «Про освіту» батьки дитини мають право обирати заклад освіти, освітню програму, вид і форму здобуття дітьми освіти відповідного рівня.

Згідно зі статтею 20 Закону України «Про освіту» у разі звернення особи з особливими освітніми потребами або її батьків до закладу освіти інклюзивна група або клас утворюється в обов'язковому порядку [3, с. 2].

Спільне навчання здорових дітей і дітей з особливими освітніми потребами можливе за умови створення відповідних умов та оволодіння

педагогічними працівниками, батьками необхідними знаннями щодо взаємодії, навчання та розвитку дітей певної нозології [1].

У 2019/2020 навчальному році інклюзивні групи утворюються на підставі заяви батьків дитини з особливими освітніми потребами, до якої обов'язково додається висновок інклюзивно-ресурсного центру та, за потреби, інші документи, визначені Порядком зарахування, відрахування та переведення учнів до державних та комунальних закладів освіти для здобуття повної загальної середньої освіти, (наказ Міністерства освіти і науки України від 16.04.2018 № 367 (далі – МОН), зареєстрований в Міністерстві юстиції України 05 травня 2018 р. за № 564/32016) [1].

Зазначимо, що на нашу думку, достатньо суперечливим і дискусійним є той факт, що висновок лікарсько-консультативної комісії закладу охорони здоров'я не може бути підставою для організації інклюзивного навчання для дитини з особливими освітніми потребами.

Термін дії висновку ІРЦ не обмежений у часі, крім випадків, коли рекомендовано та визначено дату повторного вивчення.

При чому, повторна комплексна оцінка проводиться у разі:

а) переходу дитини з особливими освітніми потребами з ЗДО в заклад загальної середньої освіти; переведення дитини зі спеціального ЗДО, спеціального закладу загальної середньої освіти, закладу загальної середньої освіти до інклюзивної (спеціальної) групи ЗДО або інклюзивного (спеціального) класу закладу загальної середньої освіти;

б) за рекомендацією команди психолого-педагогічного супроводу дитини у разі виявлених актуальних освітніх потреб дитини в процесі навчання, наявності труднощів у засвоєнні дитиною освітньої програми або успіхів у навчанні [3, с. 3].

Незважаючи на значну кількість наукових робіт, присвячених проблемі навчання та виховання дітей із затримкою психічного розвитку, як і раніше вихователі ЗДО недостатньо забезпечені методичними рекомендаціями та

індивідуальними програмами корекційно-розвивальної роботи з дитиною чи групою дітей з особливими освітніми потребами.

Аналіз діяльності ЗДО засвідчує, що основні труднощі найчастіше пов'язані з організаційними аспектами їх роботи, вибором адекватних методів та прийомів корекційно-розвивальної діяльності, визначенням індивідуального напрямку розвитку дитини з особливими освітніми потребами.

У зв'язку з цим, цілком очевидним є те, що необхідною та важливою умовою інклюзивної освіти є урахування особливих освітніх потреб дітей, які потребують корекції психофізичного розвитку, обумовлені характером та вираженістю порушень. Адже, як свідчить досвід, орієнтація на максимальне задоволення відкриває таким вихованцям шлях до загальної освіти.

В цьому контексті нам імпонує думка вітчизняного вченого І. Кузави який експериментальним шляхом обґрунтував і перевірів на практиці дієвість умови організації інклюзивної освіти дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами:

раннє виявлення вад розвитку та проведення корекційної роботи з перших місяців життя;

правильне діагностування розвитку дитини та урахування її можливостей;

психологічна готовність дитини та її батьків до спільного навчання зі здоровими однолітками;

розробка методики включеного навчання залежно від виду дизонтогенезу;

тісна співпраця з батьками, надання їм необхідного мінімуму дефектологічних знань, психотерапевтичної та консультативної допомоги;

відповідна підготовка педагогів загальноосвітніх закладів;

створення спеціального освітнього середовища (необхідне обладнання, охоронний режим тощо);

підготовка дітей із нормативним рівнем розвитку до взаємодії з ровесниками із психофізичними порушеннями;

забезпечення психолого-педагогічного супроводу інклюзивного навчання

[2, с. 3].

Отже, проведений аналіз наукових публікацій показав, що інклюзивна освіта – це спеціально організована, цілеспрямована взаємодія вихователя з дитиною дошкільного віку з особливими освітніми потребами, яка передбачає використання організаційних (нормативно-правова база, комплексна діагностика, поетапне включення дітей із особливими освітніми потребами у ЗДО) та педагогічних умов навчання (створення адаптивного освітнього середовища, психолого-медико-педагогічний супровід, формування інклюзивної культури у дітей, педагогів та батьків тощо).

Правильно організований освітній процес у ЗДО має забезпечити кожному дошкільнику умови щодо гармонійного і всебічного розвитку, формування навичок взаємодії, оволодіння різноманітними способами індивідуальної та колективної діяльності. Крім того, залучення дитини дошкільного віку з особливими потребами до спільної взаємодії в умовах освітнього процесу ЗДО сприяє формуванню активної життєвої позиції та не обмежує дошкільників у спілкуванні з однолітками.

Література:

1. Кондратенко Л. О. Діти з затримкою психічного розвитку : характеристика, особливості психологічного супроводу : метод. реком. [для методистів із психологічної служби, практичних психологів дошкільних навчальних закладів] / [Укл. : Л.О.Кондратенко]. – Суми : РВВ КЗ Сумський ОШПО, 2015. – 56 с.

2. Кузава І. Б. Умови організації інклюзивної освіти дошкільників, які потребують корекції психофізичного розвитку. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://ap.uu.edu.ua/article/51> pdf.

3. Методичні рекомендації Міністерства освіти і науки України щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами в закладах освіти в 2019/2020 <https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvne-navchannya/2019/08/-07/rekomendatsiiorganizatsiya-navchannyaoop.pdf>.